

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies tertius et quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

De S. Maximiano Ep. Conf. Bagalæ In Africa. Sylloge.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72907)

AUCTORE
ANONYMO.

virtutum signis enituit, quæ jam defuncta assidue gloriosa in miserorum calamitatibus elucescit: ut spero autem, sicut nunc ita assiduitate sua viluerunt, et quia tunc defuerunt scriptorum magna ingenia, ideo gestorum ejus habetur penuria. Exactis itaque in bonis operibus et sacris studiis pluribus annorum curriculis, moribus et annis matura caelestia invitatur ad regna. Corporali igitur superveniente molestia, carneo solvitur loro Abrahamæ confovenda sinu placidissimo, cujus felix anima Dominum sitiens, supernis comitata cœtibus, virtutum pennis æthereæ petiit regna r, in quibus regnat Christus perennis virginum sponsus et corona.

ANNOTATA.

a Quod hic desideratur Vitæ exordium, tantummodo continere, promissam Christi gratiam operumque fidelium nemini unquam defuisse, ex Ruyrio intelligitur.

b Leucorum is pagus est, Segintensis vel Segontensis alias dictus: le Saintois Galli vocant. Situs est inter Calvomontensem et Tullensem pagos, ubi modo Vadans-mons (Vaudemont) visitur.

c Idem locus est, qui Solimariæ: situm illius habes num. 4 Commentarii prævii.

B d Lotharingæ oppidum diœcesis Tullensis nobili canonicarum secularium collegio inclutum, quod a S. Romarico nomen obtinuit.

e Colitur S. Eliphio 16, S. Euchario 27, S. Libaria 8 Octobris. Omnium, si Odam excipias, ad diem 11 Octobris Saussayus meminit.

f Haud procul Solimariæ mons est S. Eliphio cognominis: illic templum suo nomini dicatum habet. S. Euchario templum insigne Liberiduni condidit anno 1148 Petrus de Brizey, Tullensis episcopus, teste Calmeto lib. v Historiæ Lotharingicæ cap. 7. Id si primum fuit, liquet, Fragmenti auctorem a S. Mennæ temporibus intervallo satis longo fuisse remotum.

g Locum mutilum ita ex Ruyrio suppl: Atque supradicto episcopo (Tullensi) tres earum, reliquæ duæ in Campania tumulatae sunt. S. Libaria in Gran olim oppido, nunc Odornensis pagi vico, sepulta est; S. Menna Fontaneti. Itaque hæc ad diœcesim Tullensem spectant; uti forte et S. Oda, si hæc eadem sit atque illa, quam ad diem 16 Februarii signat Breviarium Tullense anni 1553. Quo loco

sepultæ sint cetera, distinctius explicatum non D invent. Ceterum de horum Sanctorum cognatione numeroque consule Commentarium prævium a num. 3.

h Incertum tamen, num. S. Memmius Mennam sacro fonte lustravit, indeque suscepit, an alius Catalaunensis episcopus. Porro baptizantis et suscipientis operam unius ejusdemque hominis subinde fuisse, inauditum non est. Adi Commentarium nostrum num. 13 et Commentarium prævium ad Acta S. Remigii num. 124 et seq.

i Verisimiliter priuata aliquot virginum Deo devotarum domus fuit, non religiosa societas. Vide num. 16 Commentarii prævii.

k Respicit auctor verba Domini Matt. 10 v. 18 et 19. Et ad præsides et ad reges ducemini propter me, in testimonium illis et gentibus. Dum autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini.

l De virginum consecratione priorum quinque sæculorum part. 1 lib. 11 cap. 42 num. 11 ita Thomasinus de veteri et nova Ecclesiæ Disciplina: Et hæc quidem (virgines sacrae) vel suis ipsæ vel parentum manibus induebantur vili hac et fusca religionis veste, at alias solemnem consecrationem velabat episcopus ipse. Et paulo infra: Sed longe tamen sanctius, longe augustius erat hoc consecrationis velum, quod cum sacra pompa solus episcopus imponebat. Illa vero velamina, eodem teste, solebant esse colore purpureo.

m Non itaque a patre martyrium subit, ut quibusdam placet. Vide Commentarium prævium num. 18.

n Probabiliter Julianæ sub annum 561. Vide eundem num. et seqq.

o Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror Aaron, tympanum in manu sua: egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis et choris. Exodi 15 v. 20. Verum hæc post transitum maris Rubri contigerunt.

p Nescitur modo Vadi illius locus.

q Illius habitationem ceteri, quos vidi, Fontaneti figunt.

r Nimirum circa annum 580: ita nonnullis visum est; sed mera conjectura utuntur: idcirco S. Mennæ obitum sub finem sæculi quarti lato fixi. Manuscriptum hoc de Sanctæ nostræ ecclesiæ ad Portum suævem translatis non meminit; sed, ut, initio, ita et sine fortassis mutilum est.

DE S. MAXIMIANO EP. CONF.

C

BAGAIÆ IN AFRICA.

F

J. B.

SYLLOGE.

S. Maximiani memoria sacra, sedes episcopalis, a synonymis diversitas, a Donatistis persecutio.

SÆCULO V.
S. Maximianus,
cujus
Martyrologia

anctum Maximianum ad diem 5 Octobris Martyrologium Romanum his verbis annuntiat: In Africa S. Maximiani episcopi Bagaiensis, qui a Donatistis iterum atque iterum sevissima passus, ex alta denique turri præcipitatus, et pro mortuo derelictus, gloria confessionis illustris quievit in Domino. Celebre quidem est in Donatistarum Historia S. Maximiani nomen, at in antiquioribus Martyrologiis non invenitur. Primus, ni fallor, eum Sanctorum albo inseruit Baronius, quem deinceps recentiorum nonnulli secuti sunt. Quæ autem de causa hoc præ alio quovis die annuntietur, præter merum fortasse Baronii arbitrium, assignando non sum: etenim quidquid de illo innouit, vix non soli Augustino id omne acceptum referri debet; in quo tamen nullum diei, quo rebus humanis exemptus est, nullum festivitatis alicujus vestigium exstat; neque mihi conscius sum, an aliquod alibi reperiat.

Ceterum Maximianus, qui modo Bagaiensis episcopus fuisse in Martyrologio Romano legitur, in editione illius Plantiniana anni 1586 Sagiensis nuncupatur: verum ea lectio passim minus probatur eruditis. Vagitanus quoque, Vagiensis, et Vaginensis in variis S. Augustini Operibus cum excusis, tum Mss. dictus reperitur: sed Bagaiensem potius monachi Benedictini S. Mauri dicendum censent, tum quod ita eum constanter nominet S. Augustinus lib. 11 contra Cresconium Donatistam, tum quod ita etiam habeant probe notæ Mss. septem, a quibus et alia quedam haud magnopere discrepant monumenta. Vide eorum Notas ad num. 7 Epistolæ 88, et ad num. 26 Epistolæ 185 S. Augustini.

2 Eadem de S. Maximiano, quæ Martyrologium Romanum, Castellanus refert, in suo Martyrologio Universali ad diem 5 Octobris, aliique recentiores. Addit ille in margine, nullam cultus, nullam diei quoque traditionem haberi, nisi in eorum sit Martyrum numero, qui Vagenses in Calendario Carthaginensi

A thaginensi die 2 Novembris (imo 29 Octobris) appellatur. *Vetustissimum Calendarium illud Mabillonius edidit tom. IV Analectorum, eorumque Sanctorum complectitur seriem, quorum annuus olim erat in Africa cultus. Constitutus itaque esset antiquus S. Maximianus in Africa cultus, si ex illorum Martyrum numero eum fuisse, constaret. Verum quibus id confirmabitur antiquitatis testimoniis? Quid si Vaga et Bagaia distincte fuerint in Numidia civitates, et in hac, non in illa episcopale munus obierit? Quid si Martyrum Vagensium nomine Mammarius ejusque socii (de quibus actum est 10 Junii) intelligendi sint? hanc enim de illis suspicionem ingerit Ruinartius in Notis ad Historiam persecutionis Vandalicæ Victoris Vitensis pag. 237. Licet enim, inquit, in civitate Bosteth fuerint consummati, Mammarius tamen, qui omnium erat veluti pater et præcipuus, apud Vagam primus omnium comprehensus fuit, indeque per varias urbes circumductus, omnes apud Vagam interrogati sunt et in carcerem reclusi a comite; unde tandem ad Anulinum missi, qui erat in civitate Bosteth, Vagenses dici ex tunc potuerunt, quod nomen etiam ad posteriores transmissum est. Ita ille ex Actis S. Mammarii: verum hæc discutere, non est hujus loci.*

B 3 Confessoris titulo insignivi S. Maximianum, more scilicet loquendi hodierno, quo omnes, qui post vitam sancte exactam in pace quieverunt, Confessores appellantur. Olim enim Martyres etiam vocabantur ii, qui atrocissima tulerant pro fide tormenta, licet fuerint superstites et in pace quieverint, ut docet Benedictus XIV in suo Opere de Servorum Dei Beatificatione et Beatorum Canonizatione lib. 1 cap. 11 num. 7, atque adeo, cum gravissima pro defensione ecclesiæ suæ iuribus ab hæreticis Donatistis fuerit tormenta permissus, pari sensu Martyr appellari posset, licet in pace quieverit. Fulsisse eum episcopali dignitate, ex Augustino liquet. At de sede ejus episcopali non una omnium opinio est. Sunt enim, qui Bagaia seu Vagam (B enim in V Africa sæpe commutant) eandem, ac Vagam esse, opinentur. Simlerus apud Ortelium in Thesuro Geographico ad vocem Vagal eandem credidit, ac Bagaia seu Bagaia a S. Augustino memoratam: urbem vero Vagalitanam in Mauritania Cæsariensi sitam, notat Ortelius. Lucas Holstenius in Notis ad Geographiam sacram Caroli a S. Paulo Vagam Maximiani nostri sedem facit, Numidicæ adscribit: Cellarius quoque, lib. IV cap. 3 Vagam in Numidia collocat, et Plutarcho Bézov dicam scribit; cap. vero 6 alteras Vagas Mauritaniæ Cæsariensi attribuit. Garnerius Dissertatione 2 de Synodis in causa Pelagiana, vivente S. Augustino, habitis, Vagam agnoscit duntaxat unicam. Quod si duos Vagenses episcopos Catholicos Ampelium et Primulum cap. 213 collationis Carthaginensis memorari obijcias, textum eo loco corrigendum ait, legendumque Vadensis.

C 4 Non placet Norisio Garneriana opinio, unde Operum suorum tomo III in Censura Garnerii col. 1122 his verbis in illum insurgit: Ignoravit, duas fuisse in Africa Vagas, unde alteram urbem Vadam dicendam esse, contendit. At Plinius, cui melius Africanæ urbes cognitæ fuerunt, lib. V cap. (4) inter XV oppida civium Romanorum nominat Vagense, et inter XXX libera oppida, Vagense aliud. Consulto addidit aliud, ut Vagam utramque distingueret. At vetus editio Plinii anno 1469 Venetiis facta habet non Vagense aliud, sed Sigense aliud: unde ex hac quidem parte Garnerius haud satis certo refellitur: deserendus tamen hic Garnerius: duplicem enim in Africa Vagam Ptolemæus recenset, alteram lib. IV cap. 2 in Mauritania Cæsariensi sitam, alteram cap. 5 in Numidia. Ceterum Bagaia cum harum neutra videtur posse confundi: non cum Vaga Mauritaniæ Cæsariensi adscripta; Bagaia enim, de qua Augustinus, Numidicæ oppidum fuisse videtur: sic enim apud Norisium Historiæ Pelagianæ lib. II cap. 8 loquitur Augustinus Conc. 2 in Psalmum 56. Tu purgasti te apud Bagaia; et antea: Quomodo tu servasti concilio Numidarum? Item lib. de Unitate

Ecclesiæ, Donatistis obijciens, quod iis communicarent, quos ipsi in concilio Bagaia damnarant, exclamat: O regula juris Numidici! o privilegia Vagaiana! Ex quibus colligitur, Bagaia seu Vagam a S. Augustino memoratam Numidicæ, non Mauritaniæ Cæsariensi, annumerandam esse, et proinde a Vaga Mauritaniæ diversam.

5 Neque cum Vaga Numidicæ Bagaiana civitas videtur confundi posse: Nam, inquit Norisius loco supra citato col. 546, S. Augustinus lib. VI de Baptismo recitat singulas sententias, quas Africanus in synodo S. Cypriani pronunciarunt, et quidem ad verbum ex Actis synodalibus. Ibi vero inter alios nominantur Felix a Bagaia cap. XIX, et Libosus a Vaga cap. XXXVII. Hæc Norisius adversus Holstenium, qui Vagam Numidicæ cum Bagaia confudit. Præterea interfuit collationi Carthaginensi habitæ anno 411, ut ex illius capite 176 liquet, Donatianus Bagaensis episcopus, qui a Donatistis stabat; mentio autem ibidem fit etiam duorum Vagensium episcoporum Catholicorum, Ampelii scilicet, qui Garnerio e Numidarum numero visus est fuisse, et Primuli, qui, Donatistarum deserto schismate, Catholicis se adjunxerat, eamque ob causam, ut per ea tempora subinde contigit, episcopalem dignitatem retinuerat. Porro Ampelii loco citato dixit: Unitas illic perfecta est, non solum in ipsa civitate, verum in omnibus diocæsis, id est, vicis, locisque minoribus. Si unitas illic perfecta erat, sedem illam Donatianus episcopus catholicus occupare non potuit. Denique ex cap. 177 ejusdem collationis et 179 contendere quispiam posset, Januarianum et Privatum Vagenses pariter fuisse episcopos; verum rectene, an secus, non inquiri: satis mihi fuerit dixisse, ab his quoque Vagis Bagaia diversam videri: Donatianus enim, Privatus et Januarianus Donatistæ fuerunt; minus autem credibile est, duos ejusdem schismatis episcopos, eidem sedi, eodemque tempore præfuisse. Ceterum Bagaia, inquit Ruinartius, celeberrima... reddiderunt tum Bagaensis Donatistarum famosa pseudo-synodus, tum Donatus Bagaensis, quem uti martyrem iidem Donatistæ adeo impense colebant... Sed hæc urbs illustrior evasit ob immania supplicia, quibus in Maximianum, ejusdem loci Catholicum antistitem, Donatistæ sævierunt.

6 At priusquam ad ea, quæ a Donatistis passus est Maximianus, sermonem convertamus, altera sese offert discutienda questio. Anno Domini 402 S. Augustinus tum suo, tum Alypii, Tagastensis olim episcopi, nomine dedit ad Castorium litteras, quibus præclaris laudibus offert Maximianum Vaginensem in Africa episcopum et Castorii fratrem: fuerat is, ut ex ea epistola colligitur, Donatistarum schismatis particeps; sed ad fidem conversus Catholicam, haud ita pridem, quantum quidem apparet, episcopali dignitate apud Catholicos auctus. Eodemne prius apud Donatistas gradu fuerit, incertum est. Conceptum de illius conversione gaudium motæ in illum turbæ mox dissiparunt. Maximianus vero cedere episcopatu maluit, quam pacem Catholicam, inquit Augustinus, honoris sui quæstione turbare; ne, scilicet, propter ejus honorem feæda et periculosa, aut fortasse etiam pernicioosa in membris Christi dissensio nasceretur. Causam autem, cur a populo non fuerit pacifice receptus, eam fuisse, tradit Rivius in Vita S. Augustini lib. III cap. 2 § 7, quod Donatistarum schismati aliquando adhæsisset. Vereor, ut res ita se habeat: etenim Castorius designatus Maximiani successor, teste Augustino, nulla tali, quali Maximianus, necessitate a suscipiendo episcopatu impediatur, et eadem tamen, qua frater, hæreseos tabe laborarat. Perlatæ sunt eodem anno ad concilium Milevitanum Maximiani Bagaensis episcopi, (Græcæ habetur Βαγαίων) litteræ, quibus dimittendi episcopatus facultatem postulabat; vel certe id se facturum, vel jam fecisse, significavit. Hunc porro eundem esse cum illo, de quo Augustinus supra, dubium vix esse potest.

7 Queritur itaque, num Maximianus Castorii frater, idem sit, qui Maximianus noster confessor, in quem

AUCTORE
J. H.

sed Bagaia-
sis,

E

et a Maximiano
Castorii
fratre,

F

ut, mutata
sententia,
paucis

AUCTORE
J. B.

paucis post annis tam inhumane deserviit Donatistarum atrocitas? Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum utrumque confudit nominum similitudine deceptus: at in Annalibus Ecclesiasticis ad annum Christi 402, revocata priori sententia, alterum ab altero discernere maluit: hac autem affert opinionis mutatae rationes: prima quidem in eo sita est, quod Maximianus Castorii frater, Vagiensis potius, quam Bagaiensis dicendus sit ex Augustini Epistola ad Castorium, quo posteriori nomine Maximianum confessorum S. Augustinus constanter appellat lib. III contra Cresconium; licet hunc etiam Vagiensis ecclesiae episcopum in Epistola ad Bonifacium ab Augustino dictum esse, agnoscat: sed et eo loco Bagaiensis monachi Benedictini legunt. Quod si illi objicias cap. 33 concilii Africani, in quo Maximianus, Castorii frater, Bagaiensis nominatur, nihilominus Augustiniana lectioni adhaeret. Et sane illius concilii lectio suspecta est: cum Graecus textus habeat Βαγαϊσίου, ut diximus supra. Altera Baronii ratio est, quod ille (Maximianus confessor) diu ecclesiae illi (Bagaiensi) praefuit, nec se abdicasse dicitur ab Augustino, qui de eodem saepe agit: hic autem (Maximianus, Castorii frater) post electionem sedi nuncium remisisse, ex ejusdem litteris Augustini probe intelligi potest.

B
Baronius do-
cet,

8 Maximianum, Castorii fratrem, nuntium sedi remisisse, ex Augustino certum est; at forsasse Castorius oblatum sibi episcopale munus suscipere noluit, idemque, pacatis turbis, vel defuncto jam forte fratre, Maximianus resumpsit: de quo nihil certi statui potest. S. Augustinum saepe egisse de Maximiano confessore, nec tamen dixisse, hunc episcopatu se abdicasse, pariter verum est: sed lacere potuit, quod forsam vere contigisse sciebat. Quid enim Augustino opus erat Donatistarum (quos impugnandos susceperat) crudelitati conjungere notas a Catholicis in praesulem suum turbas? Horum enim, non Donatistarum, gratia Maximianus vale dignitati dixit, qui noluit pacem Catholicam honoris sui quaestione turbari, quique, ut Augustinus fere loquitur, derelicta Donatistarum vesana superbia, ita hereditati Christi cohasit, ut testimonium humilitatis amore probaretur unitatis. Neque nasci amplius debebat adulta jam pridem Donatistas inter Catholicosque dissensio. Maximianum vero confessorem diu ecclesiae Bagaiensi praefuisse, nescio, unde certo erui possit. Multa illum et saevissima a Donatistis passum esse anno 404, ex infra dicendis compertum est. Satis etiam constat, deinde Italiam adisse justas de Donatistarum saxitia coram imperatore Honorio querelas depositurum: at ibidem extremum diem clausuram, an in itinere, an ad sedem suam redierit, quamdiuque illam deinceps vel ante moderatus fuerit, nusquam, quod sciam, expressum legitur. Haud equidem collationi Carthaginiensi anni 411 subscriptum est ejus nomen: quamquam fieri possit, ut ex eorum fuerit episcoporum Catholicorum numero, quorum e collationis illius Actis exciderunt nomina, quod Baluzius suspicatur.

alius fuit,

9 Aliam Tillemontius, eamque non improbabilem utrumque Maximianum distinguendi Nota 58 in S. Augustinum rationem assignat. Nusquam scilicet Augustinus meminit, Maximianum Bagaiensem Donatistarum haeresi fuisse aliquando infectum, quamquam de illo apud sanctum doctorem non rarus sermo recurat. Imo vero S. Augustinus concitati in Maximianum Donatistarum odii et furoris causam exponens, eam conjicit, non in desertis ab illo Donatistarum errores, quae quidem res per se satis ad persequendum Maximianum incitasset atroces Donatistarum animos, in ea praesertim urbe, in qua Catholicos, teste Augustino lib. ad Bonifacium, ingenti multitudine superabant: sed in evictam ab illo judiciaria sententia fundi Calvianensis basilicam a Donatistis contra jus fasque occupatam. Quid de re controversa mea ferat opinio, paucis exponam. Ac primo quidem Maximianus, Castorii frater, Vagiensis seu Vagenis potius, quam Bagaiensis appellandus videtur: tum quod ita dictus reperitur apud

Augustinum in Epistola ad Castorium, tum quod huic lectioni faveat concilii Milevitani textus Graecus apud Justellum, Labbeum et Harduinum, quem Latino ejusdem concilii textui oppono. Contra Maximianus confessor Bagaiensis dicendus potius, quam Vagiensis: sic enim nominatur Epist. 88 secundum Mss. septem probe notae, nec multum aliter in multis aliis; sic lib. III contra Cresconium. Vagiensis quidem dicitur Epist. 183 in excusis, et in Mss. aliquot Vaginensis; sed in aliis plerisque Vagiensis pro Bagaiensis. Vide hic eruditorum S. Mauri in Augustinum Notas, e quibus hausta haec sunt. Deinde sicut Bagai non eadem videtur, quae Vaga, ita mihi probatur magis Maximiani Bagaiensis, de quo modo agimus, a Maximiano Vagiensi seu Vaginensi, de quo Augustinus ad Castorium, diversitas.

10 Jam quanta fuerit in S. Maximianum Donatistarum immanitas, ex Augustino audiamus. Lib. III contra Cresconium Donatistam cap. 45 sic habet: Maximianus episcopus Catholicus Bagaiensis, dicta inter partes judiciaria sententia, basilicam fundi Calvianensis eiecerat, quam vestri illicite aliquando usurpaverant: hanc cum jure perspicuo retineret, in ea ipsa sub altari, quo fugerat, eodem supra se fracto, ejusque lignis, aliisque fustibus, ferro etiam crudeliter casus, totum illum locum sanguine opplevit. Acceperat autem et grande vulnus in inguine, unde cruore largius effluente, continuo moreretur, nisi major eorum crudelitas per occultam Dei misericordiam profuisset. Nam cum membris ex ea parte nudatis, semivivus insuper pronusque traheretur, exundantes venas latenter pulvis obstravit. Inde nostrorum manibus cum ferretur, rursus illis irruentibus violenter extortus est, graviusque multatus, et de excelsa turri noctu praecipitatus subter cinere stercoris molliter jacebat exceptus, sensu amisso, vix extremum spiritum trahens. Ibi eum transiens quidam pauper invenit, cum ventris exonerandi causa ad eum divertisset locum. Agnovit autem, cum pavidus suam conjugem accessit, quam procul verecundia dimoverat lucernam ferentem. Tunc eum ambo pervexerunt domum, vel miserando, vel aliquid etiam lucelli sperando, cum sive vivus, sive mortuus, collectus tamen, nostris ostenderetur.

11 Quid plura? Mirabili curatione sanatus est, vivit, plures in ejus corpore cicatrices, quam membra numerantur. Hunc ad transmarinas terras occisum a vestris, fama nuntiaverat, et ejus facinoris immanitas, gravisque indignitas, quaeque verum audiri potuit, dolore horrendo cuncta commoverat. Quo posteaquam ipse secutus est, recentissimae cicatrices ejus fame illud mendacium defenderunt: nam quem tunc insipientes vix crederent vivum, non temere illa jactasse videbatur occisum. Hic cum illic invenisset collegam Thubursicensem, quem paulo ante commemoravi, et alios nonnullos, similia vel non multo inferiora perpepos, nec eis ad propria revertendi ulla facultas patere videretur; et quia circumcellionum vestrorum nobilitas furor, horrendum praebens vestris clericis satellitium, usquequaque odiosissime innouit; ingens in vos conflavit invidia, atque inde factum est, ut et praeterite omnes contra vos leges excitarentur, et istae conderentur novae. Quarum tamen universarum severitas, si vestrorum inordinate ac sine ulla lege grassanti saevitiae comparetur, mira lenitas appellanda est. His enim magis, tanta potestate accepta, mansuetudo Catholica commendatur, quam haeretica immanitas plectitur: imo vero in nos, caedes, rapinas, incendia, caecitates excogitando, minando, exercendo, audacius et insanus debacchatur.

12 Consonat sibi S. Augustinus lib. ad Bonifacium de Correctione Donatistarum, ubi eadem narrat de exercita in S. Maximianum illorum immanitate; est tamen hic, quod priore loco suppressit, quale est illud, S. Maximianum a domo pauperculi, qui illum primo detexerat, ad piorum quorundam hominum aedes fuisse translatum, in tisque studiose curatum, tandem

severissimeque

E

a Donatistis
habitus anno
404

F

Honorium
adiit, legum-
que severissi-
marum

A tandem convaluisse præter expectationem omnium. Sed quodam molli aggere exceptus (verba sunt Augustini) et a quibusdam nocte transeuntibus (pauperculo nimirum, ejusque conjuge) per lucernam conspectus, agnitus atque collectus, et ad religiosam domum apportatus, adhibita magna cura, post multos dies ab illa desperatione recreatus est. Post multos, inquit, dies, quos tamen vere dixeris paucos, spectata inflictorum vulnere cum multitudine, tum gravitate: unde non injuria dicit loco supra descripto, Maximianum, mirabili curatione fuisse sanatum. Posteaquam sanitati redditus est, Italiam adiit, imperatoris adversus Donatistas opem auxiliūque imploraturus, non tam sui ulciscendi causa, teste Augustino, quam tuendæ ecclesiæ sibi creditæ, quod Pauli exemplum probat, illum recte justeq̃ fecisse: imperatoris autem animum usque adeo commovit Maximiani præcipue horrenda et incredibilibus cædes, eodem teste lib. ad Bonifacium cap. 26, ut promulgata lex fuerit, qua immanis Donatistarum hæresis, non tantum violenta esse, sed omnino esse non sineretur impune.

B 15 Lata lex ea fuit ab Honorio imperatore anno Domini 404 aut 405: nam quod anno Domini 404 die 26 Junii celebratum est Carthaginense concilium, Romam ad imperatorem legatos misit Theasium et Evodium, qui impetrarent, inquit Augustinus Epistola 88 ad Januarium num. 7, ut non omnes Episcopi et clerici partis vestræ (Donatistarum) ad eandem condemnationem decem librarum auri, quæ in omnes hæreticos constituta est, tenerentur; sed hi soli, in quorum locis aliquas a vestris violentias Ecclesia Catholica pateretur. Verum id impetrare non poterunt: sic enim pergit Augustinus: Sed cum legati Romam venerunt, jam cicatrices Episcopi Catholici Bagaitani horrendæ ac recentissimæ imperatorem commoverant, ut leges tales mitterentur, quales et misse sunt. Varias habet Honorii adversus Donatistas constitutiones anno 403 inscriptas codex Theodosianus, puta L. 58 et 59 tit. de Hæreticis, L. 5, 4 et 3 tit. Ne sanctum baptisma iteretur, L. 2 de Relig. At quamvis ea sit Honoriana constitutio, quæ in legatorum Car-

thaginensium Romam adventu promulgata jam erat, haud satis compertum habetur. Quæ mox citata sunt, non Romæ, sed Ravennæ sunt data anno 403. Quapropter Tillemontius Nota 59 in S. Augustinum, et Cardinalis Norisius Historiæ Donatistarum part. II cap. 12 eam diversam esse censent ab his, quas codici Theodosiano insertas habemus; idque innui vult Legè 58 de Hæreticis, cum dicitur: Quod si quis audeat interdictis sese, illicitisque miscere et præteritarum innumerabilium constitutionem et LEGIS NUPER A MANSUETUDINE NOSTRA PROLATE, laqueos non evadat.

14 Ut sit, haud equidem exiguum habuit S. Maximianus partem in iis legibus, quas anno 403 adversus Donatistas Honorius tulit, fructuque inde profecto. Qui qualis quantusque fuerit, juverit ex Augustino audire. Epist. 95 ad Vincentium sic habet: Nam de multorum (Donatistarum) jam correctione gaudeamus, qui tam veraciter unitatem Catholicam tenent atque defendunt, et a pristino errore se liberatos esse lætantur, ut eos cum magna gratulatione miremur. Et infra num. 2: O si possem, inquit, tibi ostendere, ex ipsis circumcellionibus (fuerunt hi Donatistarum sævitæ præcipua instrumenta) quam multos jam Catholicos manifestos habeamus, damnantes suam pristinam vitam et miserabilem errorem etc. Scripta est ea epistola anno 408. Non privatorum tantum, sed populorum etiam secuta conversio est: sed nec populorum tantum, verum et magna agmina populorum vera Mater gaudens recepit in sinum, teste eodem Augustino Epist. 185 num. 50, ut non immerito Stilichone 2 et Anthemio Coss., id est, anno 403, inter Catholicos et Donatistas factam esse unitatem, Idacius scripsit, iisdemque Coss. Carthaginense concilium imperatori gratias publica legatione agendas esse decreverit: quamquam non ita extincta tum fuerit Donatistarum secta, ut nulla deinceps fuerint Catholicis cum pernicioribus ejus reliquiis inunda certamina. Plura de S. Maximiani gestis non reperi; idumum ex Augustini verbis initio num. 11 relatis adicio, eum in vivis etiammum fuisse circa annum 406, circa quem suos in Cresconium libros S. Augustinus exaravit.

AUCTOR
J. B.

maximo fidei
Catholice
emolumento.

E

DE S. CYPRIANO EPISC. CONF.

TELONE IN PROVINCIA GALLIÆ.

COMMENTARIUS HISTORICO-CRITICUS.

J. G.

§ I. Locī notitia, Sancti in Martyrologiis memoria, cultus et Officium ecclesiasticum.

C
ANNO CIRCITER DLXV.
Telone, cujus notitia datur,

Telo seu Telo-Martius nomen est urbis maritimæ provinciæ Arelatensis, inquit Hadrianus Valesius in Notitia Galliarum. Urbem hanc nonnulli Tolonem vel Tolonum corrupte dixerunt; unde, littera o in diphthongum ou mutata, emersit hodiernum nomen Gallicum Toulon. Telonis-Martii portus mentio fit in Itinerario maritimo Antonini Augusti, ubi a Citharista portu, contra quod nonnemo contendit, distinguitur. Et nomen inditum, vel a constituto ibidem telonio, ubi publicani Τελωνι a mercatoribus portoria et tributa nomine reipublicæ Massiliensis exigebant; vel, ut alii placet, a Telone aliquo, Massiliensi optimato, coloniæ conditore aut deductore, nomen suum Telo-Martius accepit. Urbs est episcopali sede eaque perantiqua nobilis. Cathedralis ejus ecclesiam, quæ et parochialis est, sub patrocinio S. Stephani olim constructam et consecratam fuisse, tradit Honoratus Bouche tom. I Chorographiæ et Historiæ chronologicæ Provinciæ, pag. 537. Quidquid sit de assertionis hujus veritate, in comperto est, his nostris temporibus memoratæ ecclesiæ patronum ac titularum, post Deiparam Virginem, esse S. Cyprianum episcopum, cujus hic Vitam, quantum per instrumentorum penuriam licet, illustrare aggredior.

2 S. Cyprianus, Telonensis episcopus, prout recte observat Bailletus, ex ea Sanctorum classe est, quorum notitiam obscuravit cæcus immoderatusque hominum zelus, qui, cum parum aut nihil de Sanctis suis certum exploratumve invenirent, pro veritate historica figmenta sua divulgaverunt, ut vel sic eorum memoriam posteris commendarent. Multa itaque jam pridem tradita de eo sunt, quæ non refellere, veritatis amans scriptor religioni duceret; hinc inde tamen sparsa quædam invenire est, quæ Sanctum illum saltem veritate non mediocriter commendent. Et quidem de publico ejus cultu etsi nihil ex antiquis Martyrologiis, quæ quidem consului, discere poterim; imo, licet recentiora multa de eo sileant, non est tamen, cur de legitima Sancti veneratione dubitemus. Sic Cyprianum nostrum, quem ex vitiosis tabulis Abbatem vocavit, annuntiat Ferrarius in Catalogo generali Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt: v. Nonas Octobris... Telone in Gallia S. Cypriani abbatis. Ferrario accuratior Castellanus episcopalem ejus dignitatem discrete exprimit ad diem 5 Octobris. Telone, inquit, S. Cypriani episcopi, discipuli S. Casarii ejusque Vitæ scriptoris. Et quamquam in Supplemento totam hanc annuntiationem deletam voluerit; id non alia de causa fecisse videtur, quam quod de ecclesiastico Episcopi cultu, qui nobis aliunde certus est, non satis

F
S. Cyprianum memorant quædam Martyrologia recentiora.